herpy

WARANY

Freckled Monitor

Varanus orientalis

Varanus orientalis to smukły, szybki waran karłowaty z północno-wschodniej Australii, który wspina się po drzewach i skałach i żywi się owadami oraz małymi jaszczurkami. Dorasta najwyżej do 60-75 cm i jest dużo mniejszy od wielkich waranów, ale nadal wymaga wysokiego terrarium zbudowanego we własnym zakresie, dużo ciepła i światła UVB, a przy tym żyje wiele lat.

Rodzina: Varanidae Dawna nazwa: *Varanus tristis orientalis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**40-75 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i skalny**
Środowisko	**Sawanna i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**50-60 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**30-50%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**14-36 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**3-17 jaj**
Zniesienia w roku	**2-5**
Inkubacja	**93-137 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Niepoddany ocenie (NE)**

O gatunku

Varanus orientalis to mały, smukły waran z podrodzaju *Odatria*. Ma długie kończyny, spiczasty pysk i długi ogon, jest szybki i zwinny. Skóra jest szarobrązowa do ciemnobrązowej, pokryta jasnymi plamkami i cętkami, a młode są wyraźnie silniej ubarwione niż dorosłe. U samców po obu stronach nasady ogona i kloaki znajduje się skupisko dużych, czarnych lub czarno-białych, kolczastych łusek. U samic i młodych samców są one mniejsze i nie tak kolczaste, i jest to najprostsza cecha pozwalająca określić płeć zwierząt.

Pod względem taksonomicznym gatunek jest zupełnie nowy jako samodzielny takson. Został opisany w 1913 roku przez Fry'a jako forma *V. punctatus*, a następnie traktowano go jako podgatunek *V. timorensis*, później *V. tristis*, jako *V. tristis orientalis*. W 2025 roku podniesiono go do rangi gatunku na podstawie danych genetycznych i morfologicznych. Rozpoznaje się go po wyraźnym ciemnym pasie za okiem i siateczkowatym wzorze na grzbiecie, który przechodzi aż na głowę. *V. tristis* obejmuje teraz wszystkie pozostałe populacje kontynentalne, zarówno zwierzęta ciemnogłowe, jak i jasnogłowe. W handlu i w starszej

literaturze gatunek wciąż nazywa się *V. tristis orientalis*, ale tej nazwy używano też dla jasnogłowych *V. tristis* z północnej i środkowej Australii, więc zwierzęta sprzedawane pod tą nazwą niekoniecznie są *V. orientalis*. Wiele danych i doświadczeń z hodowli dotyczy zatem *V. tristis* w szerokim ujęciu; większość można przenieść, ale nie wszystkie.

Ogon stanowi większość długości, a największe osobniki osiągają łącznie 60-75 cm. Dojrzałość płciową zwierzęta osiągają przy długości od pyska do kloaki około 20 cm, w niewoli po 14-36 miesiącach (dane dla *V. tristis* w szerokim ujęciu). Zwierzęta w europejskim handlu pochodzą z hodowli. Osobniki hodowlane przyzwyczajają się do ludzi w znacznie większym stopniu niż odłowione z natury warany karłowate, które naturalnie uciekają lub się chowają, i rzadziej mają pasożyty.

Mimo to waran nigdy nie jest zwierzęciem dla początkujących. Gatunek potrzebuje dużego terrarium z głębokim podłożem i wysokimi temperaturami, żywi się żywymi owadami codziennie jako młody i co drugi dzień jako dorosły, a prawdopodobnie może dożyć 10-15 lat. Licz się z wieloma godzinami pracy tygodniowo, stałymi wydatkami na pokarm, lampy i prąd oraz z koniecznością zaplanowania, kto zajmie się zwierzęciem, jeśli ty nie będziesz mógł.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Varanus orientalis występuje w północno-wschodniej i wschodniej Australii. Miejscem typowym jest Eidsvold nad górnym biegiem Burnett River w Queenslandzie, a forma ta jest znana również z Magnetic Island u wybrzeży Townsville. Starsze dane dla tej formy wymieniają północną i północno-wschodnią Australię, ale granica zasięgu względem pokrewnego *V. tristis* nie jest w pełni ustalona. W okolicach Lake Buchanan w środkowym Queenslandzie zasięgi obu gatunków mogą się nakładać.

Podział na dwa gatunki jest tak nowy, że starsze rejestry stwierdzeń i mapy często ich nie rozróżniają. Mapa pokazuje więc jedynie przybliżony obszar. Wielkie Góry Wododziałowe prawdopodobnie odegrały rolę w tym, że oba gatunki rozwinęły się oddzielnie.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Varanus orientalis jest gatunkiem półnadrzewnym i zamieszkuje widne lasy, zarośla i suche krajobrazy sawannowe z rozproszonymi drzewami, często w pobliżu cieków wodnych, a także skaliste zbocza i wychodnie skalne. Kryje się w dziuplach pni, pod luźną korą, w szczelinach skalnych i w szparach między kamieniami. Blisko spokrewniony *V. tristis* bywa też widywany na budynkach i przy nich na terenach wiejskich.

Gatunek jest aktywny w dzień i aktywnie poluje w gałęziach i na ziemi na owady, jaszczurki, jaja i inne drobne zwierzęta. Najbardziej aktywny jest wiosną i latem. W chłodniejszych miesiącach, u blisko spokrewnionego *V. tristis* od czerwca do września, jest znacznie mniej aktywny i chowa się w kryjówkach. W ciągu dnia zwierzę przechodzi między słońcem a cieniem i zawsze może schronić się w zagłębieniu i ochłodzić.

Hodowla

TERRARIUM

Dla dorosłego *Varanus orientalis* musisz przewidzieć terrarium o wymiarach co najmniej 150 × 75 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Gatunek się wspina, więc wysokość jest ważna, a tarasowa tylna ściana posypana piaskiem daje dodatkową powierzchnię do wspinaczki. Terraria tej wielkości rzadko są dostępne gotowe, więc zwykle jest to terrarium zbudowane samodzielnie, z drzwiami z przodu. Młode mogą spokojnie zacząć w dużym terrarium, jeśli jest urządzone z wieloma kryjówkami i znajdują pokarm. Jeśli zamiast tego wybierzesz na pierwsze miesiące mniejszy pojemnik, musi on mieć te same strefy temperatur i UVB.

Podłoże musi być głębokie, co najmniej 20-30 cm, i stanowić mieszankę ziemi ogrodowej bez nawozu, piasku i włókna kokosowego, która utrzyma kształt nor. Gatunek bardziej się wspina, niż kopie, ale zagłębienia i tunele dają poczucie bezpieczeństwa i są częścią termoregulacji. Daj drzwiom wysoki próg, aby podłoże nie było wypychane na zewnątrz, gdy zwierzę kopie.

Urządź wiele kryjówek, zarówno w strefie ciepłej, jak i po chłodnej stronie: rury korkowe, kawałki kory, wydrążone pnie i stabilne stosy kamieni. Przymocuj wszystkie ciężkie elementy do dna, aby zwierzę, które pod nimi kopie, nie zostało przygniecione. Zapewnij dobre możliwości wspinaczki za pomocą gałęzi na różnych wysokościach oraz pionowych

powierzchni z korka lub drewna, ponieważ gatunek jest półnadrzewny. Drzwi muszą być szczelne i bezpieczne. Źródła ciepła muszą być osłonięte kratką lub koszem na lampę, aby zwierzę nie mogło się poparzyć. Wentylacja musi być dobra, aby ciepło nie gromadziło się pod sufitem.

Czytaj więcej: Światło i UVB

TEMPERATURA

Varanus orientalis to typowe zwierzę kochające słońce i potrzebuje dużego gradientu temperatur. W dzień w terrarium powinno być 26-32 °C, najmniej w chłodnym końcu, a w nocy 20-24 °C. Pod lampą grzewczą miejsce do wygrzewania z kamienia lub korka musi osiągać temperaturę powierzchni około 50-60 °C, mierzoną termometrem na podczerwień. Temperatura powierzchni jest dużo wyższa niż temperatura powietrza nad nią, więc mierz jedno i drugie. Naziemny *V. acanthurus* jest utrzymywany z miejscami do wygrzewania o temperaturze 70-78 °C, ale dla gatunku, który przebywa też na drzewach, 50-60 °C jest ostrożnym punktem wyjścia. Obserwuj, jak długo zwierzę leży na miejscu do wygrzewania, i dostosuj warunki.

Używaj co najmniej dwóch spotów halogenowych obok siebie, aby całe ciało nagrzewało się równomiernie, i steruj nimi termostatem lub ściemniaczem. Dwie lampy rtęciowe i spot 60 W skierowane w to samo miejsce to także dobre rozwiązanie, a przy statecznikach umieszczonych pod terrarium dają one jednocześnie ogrzewanie od spodu. Zwierzę musi zawsze móc przejść z miejsca do wygrzewania do chłodnej kryjówki. Jeśli wszędzie jest ciepło, grozi mu przegrzanie. Jeśli jest za zimno, staje się ospałe, przybiera na wadze i ma problemy z trawieniem. Wyłączaj lampy grzewcze na noc. Dobrym pomysłem jest obniżenie temperatury i skrócenie dnia w miesiącach zimowych, ponieważ w naturze gatunek jest mniej aktywny w najchłodniejszej części roku. Nie ma ustalonych wartości dla właściwego spoczynku zimowego.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 30-50 %, a podłoże powinno być na powierzchni suche do lekko wilgotnego. *Varanus orientalis* zamieszkuje suche do lekko wilgotnych obszary i nie znosi stale mokrych warunków. Utrzymuj głębszą warstwę lekko wilgotnego podłoża lub komorę wilgotną w chłodnym końcu, aby zwierzę miało miejsce do odpoczynku i linienia.

Postaw dużą, stabilną miskę ze świeżą wodą po chłodnej stronie i wymieniaj wodę codziennie. Zwierzę regularnie pije i może się też kąpać, ale miska nie powinna być tak głęboka, by młodemu osobnikowi groziło utonięcie. Nie stosuj gęstego zraszania ani ciągłego zamgławiania, ponieważ podnosi to wilgotność wokół źródeł ciepła i może prowadzić do problemów ze skórą i drogami oddechowymi. Higrometr na obu końcach terrarium pokaże, czy gradient się utrzymuje.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i się wygrzewa, dlatego zaleca się UVB. Użyj mocnej świetlówki T5 HO UVB dla gatunków kochających słońce (strefa Fergusona 3), pokrywającej mniej więcej połowę długości terrarium nad miejscem do wygrzewania. Umieść ją w odległości podanej przez producenta dla rodzaju siatki lub otworu, którego używasz. Warto mierzyć miernikiem indeksu UV: na wysokości głowy przy miejscu do wygrzewania indeks UV 3-4 to rozsądny początek, a w pozostałej części terrarium musi być cień i niższy indeks UV. Dokładna wartość UV nie jest udokumentowana dla *V. orientalis*.

Światło powinno być włączone 11-13 godzin dziennie: najdłużej latem, najkrócej zimą, sterowane wyłącznikiem czasowym. Wymieniaj świetlówkę UVB zgodnie z zaleceniami producenta, zwykle po 12 miesiącach, nawet jeśli nadal świeci. Oświetlenie nocne nie jest potrzebne.

ŻYWIENIE

W naturze *Varanus orientalis* żywi się głównie stawonogami, jaszczurkami i jajami. Podstawą pokarmu w niewoli są dobrze odżywione żywe owady: świerszcze, szarańcza, karaczany dubia, rybiki, mączniki i jedwabniki, w szerokim wyborze. Owady powinny być mniej więcej wielkości głowy zwierzęcia. Posypuj je wapnem bez D3 przy większości posiłków, a preparatem multiwitaminowym raz w tygodniu lub co dwa tygodnie. Owady, które same były karmione warzywami i zbożem, są bardziej wartościowe niż owady głodne.

Młode i osobniki młodociane dostają jedzenie codziennie, tyle, ile są w stanie zjeść. Dorosłe dostają kilka pełnych posiłków w tygodniu, najlepiej co drugi dzień mniejsze porcje, ponieważ daje to bardziej naturalne polowanie i mniejsze ryzyko otyłości. Dorosła samica w rozrodzie potrzebuje więcej. Warto urozmaicać dietę rozmrożonymi małymi jaszczurkami i jajami przepiórczymi. Noworodek myszy z dodatkiem witamin może służyć jako dodatkowe źródło składników odżywczych dla pary rozpłodowej, zwłaszcza w czasie godów i po złożeniu jaj, gdy samica wyczerpała swoje rezerwy. Gryzonie nie powinny być podstawą pokarmu, ponieważ są zbyt tłuste dla małego warana, który w naturze je głównie stawonogi, i łatwo prowadzą do otyłości i stłuszczenia wątroby.

Waż zwierzę co miesiąc. Pełny ogon i zaokrąglony, ale nie obwisły brzuch są oznaką zdrowia; gruby, obwisły fałd brzuszny świadczy o przekarmieniu.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Varanus orientalis jest czujny, szybki i ciekawski i może stać się dość ufny. Osobniki hodowlane stosunkowo szybko przyzwyczajają się do ludzi, natomiast odłowione z natury uciekają lub się chowają i mogą długo się aklimatyzować. Młode są płochliwe przez pierwsze miesiące i potrzebują spokoju i czasu na aklimatyzację; posiedź kilka dni przy terrarium, nie dotykając ich, i pozwól im samym podejść do dłoni. Zbliżaj się spokojnie i z boku, aby nie przypominać drapieżnego ptaka z góry, i nie chwytaj zwierzęcia, tylko pozwól mu wspiąć się na twoją dłoń.

Ugryzienia i pazury warana są największym zagrożeniem przy obsłudze. Gatunek jest mały, a ugryzienia rzadko bywają poważne, ale mogą powodować krwawiące zadrapania, a ostre pazury rysują skórę. Ogon może uderzać. Trzymaj zwierzę nisko nad podłożem, ponieważ przestraszony waran może się wyrwać i spaść. Nigdy nie chwytaj zwierzęcia, które je, i uważaj tuż po karmieniu, gdy jest szczególnie pobudzone.

Gady mogą przenosić salmonellę. Myj dłonie i przedramiona mydłem po każdym kontakcie ze zwierzęciem, terrarium lub pokarmem i nie wpuszczaj zwierzęcia do kuchni ani w pobliże jedzenia. Samiec i samica mogą być trzymani razem i żyć w spokoju, bez grożenia, gonienia czy gryzienia. Mimo to obserwuj je i rozdziel w razie niepokoju. Dwóch samców nie wolno trzymać razem, ponieważ walczą, a także samice mogą się kłócić. Większe osobniki mogą zjadać mniejsze, więc nie należy ich trzymać z młodszymi lub mniejszymi zwierzętami.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce rozpoznaje się po skupisku dużych, kolczastych łusek po obu stronach kloaki, które staje się wyraźne dopiero u osobników dojrzałych płciowo. U samic i młodych samców łuski są mniejsze i mniej kolczaste. *Varanus orientalis* osiąga dojrzałość płciową przy długości od pyska do kloaki około 20 cm. Następuje to zwykle po 14-24 miesiącach, czasem dopiero po 36 miesiącach (dane dla *V. tristis* w szerokim ujęciu). Przeznaczaj samicę do rozrodu dopiero wtedy, gdy jest w pełni wyrośnięta i dobrze odżywiona, ponieważ składanie jaj pozbawia organizm wapnia.

GODY I KOPULACJA

W naturze sezon godowy zaczyna się w listopadzie, kiedy pary osiedlają się na tym samym drzewie. W niewoli krótki, chłodny okres zimą i stopniowe zwiększanie temperatury i długości dnia wiosną mogą zapoczątkować sezon, ponieważ naśladuje to rytm pór roku. Dokładne temperatury i długość przerwy zimowej nie są udokumentowane dla tego gatunku.

Jeśli para przebywa razem przez cały rok, samiec w styczniu zaczyna niespokojnie podążać za samicą i próbuje na nią wejść, a po pewnym czasie ona go przyjmuje. Samiec unosi nasadę ogona samicy tylnymi nogami i wsuwa pod nią swój ogon, a kopulacje trwają od kilku minut do kilku godzin przez kilka dni. W marcu może nastąpić kolejna seria kopulacji. Jeśli zwierzęta są trzymane osobno, samca wpuszcza się do samicy, do jej terrarium, pod nadzorem. Samica musi mieć możliwość wycofania się, a samca należy wyjąć, jeśli nie przestaje jej gonić lub samica jest wyczerpana. Podawaj samicy w sezonie dodatkowy pokarm.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

W naturze jaja są składane około grudnia. *V. tristis* w szerokim ujęciu składa 3-17 jaj w zniesieniu i 2-5 zniesień w sezonie, w odstępach 28-85 dni. U *V. orientalis* pierwsze zniesienie pojawia się około pięciu tygodni po pierwszej kopulacji, a następne ponad dwa miesiące później, z 5-6 jajami w zniesieniu, z których pojedyncze mogą być niezapłodnione; dane te opierają się

na niewielu zwierzętach. Młode z drugiego zniesienia, tak bliskiego pierwszemu, mogą być mniejsze, rosnąć wolniej i mieć zniekształcone lub brakujące ogony. Dwa zniesienia w tak krótkim odstępie to duże obciążenie, więc daj samicy czas na odzyskanie sił. Wstaw skrzynkę lęgową lub kryjówkę z wilgotnym piaskiem i ziemią, głęboką na około 20-30 cm, aby samica mogła kopać. Jeśli nie znajdzie odpowiedniego miejsca, może zatrzymać jaja i mieć problemy z ich złożeniem. Samica musi dostawać dużo wapnia i pokarmu przed złożeniem jaj i po nim. Jeśli jest niespokojna, kopie, nie składając jaj, lub staje się osowiała, musi trafić do weterynarza.

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja do inkubatora, nie obracając ich, i umieść je w wilgotnym wermikulicie lub perlicie w temperaturze 27-29 °C. W 27,5 °C i przy wilgotności powietrza około 100 % wyklucie następuje po 116-136 dniach. U *V. tristis* w szerokim ujęciu trwa to 93-137 dni w 27-29 °C. W naturze trwa to 114-117 dni. Jaja w wermikulicie wykluwają się nieco wcześniej niż jaja w perlicie, prawdopodobnie dlatego, że pobierają więcej wilgoci. Utrzymuj wysoką wilgotność w inkubatorze i sprawdzaj jaja, nie dotykając ich. Jaja, które pleśnieją lub się zapadają, zwykle nie są zapłodnione.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są wyraziście ubarwione i bardzo szybkie. Po wykluciu mierzą łącznie 17-22 cm przy długości od pyska do kloaki 6-8 cm i ważą 4-6 g. Same zaczynają jeść małe świerszcze i szarańczę po 2-4 dniach. Trzymaj każde młode osobno lub w małych grupach osobników tej samej wielkości z wieloma kryjówkami i natychmiast je rozdziel, jeśli któreś jest gonione lub gryzione. Przygotuj małe, ale ciepłe terrarium z kryjówkami i gałązkami do wspinaczki, szerokim zakresem temperatur i UVB. Młode dostają codziennie małe świerszcze i inne drobne owady, posypane wapnem. Karm tyle, ile chcą, i często je waż. Młode z hodowli przyzwyczajają się do ciebie, jeśli codziennie przebywasz przy terrarium, nie chwytając ich. Po trzech miesiącach dobrze rosnące młode mierzą 28-31 cm i ważą 13-17 g. Nie wiadomo, kiedy młode mogą przenieść się do terrarium dla dorosłych.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów u *Varanus orientalis* wynika z błędów w utrzymaniu. Typowe to:

- Zbyt niskie temperatury, które powodują ospałość, złe trawienie, otyłość i osłabienie odporności. Mierz miejsce do wygrzewania termometrem na podczerwień.
- Przegrzanie, jeśli całe terrarium jest ciepłe, a zwierzę nie może uciec od ciepła.
- Niedobór wapnia, D3 i UVB, który prowadzi do miękkich i skrzywionych kości, drżenia i słabego wzrostu.
- Otyłość i stłuszczenie wątroby, jeśli zwierzę dostaje za dużo, zbyt tłusty lub zbyt jednostronny pokarm.
- Zaparcia lub niedrożność jelit, jeśli w podłożu są luźne kamienie, gruba kora lub piasek, a zwierzę je połyka.
- Problemy z linieniem przy zbyt niskiej wilgotności, gdy skóra zostaje na palcach i ogonie.
- Problemy ze składaniem jaj u samic bez odpowiedniego miejsca do kopania.
- Pasożyty i roztocza, zwłaszcza u zwierząt odłowionych z natury lub świeżo kupionych. Zleć badanie próbki kału u weterynarza i poddawaj nowe zwierzęta kwarantannie.

Zwierzęta odłowione z natury często mają robaki jelitowe, są zestresowane i wychudzone, i trudniej im przyjąć pokarm. Zdecydowanie lepiej wybierać zwierzęta z hodowli. Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełny ogon, jędrny brzuch i jest czujne. Skontaktuj się z weterynarzem mającym doświadczenie z gadami, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je przez kilka dni, ma otwarty pysk lub świszczący oddech, obrzęki lub opuchnięte stawy.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.